

Danilo Badovinac, Osnovna šola Vide Pregarc, Ljubljana

VKLJUČEVANJE UČENCEV PRISELJENCEV MED ŠOLSKIM LETOM

- ↳ Sodobni migracijski tokovi vplivajo tudi na vključevanje učencev priseljencev v slovenske osnovne šole. V Osnovni šoli Vide Pregarc v Ljubljani je delež učencev priseljencev vsako leto višji, kar se dogaja tudi v drugih slovenskih osnovnih šolah. Večina učencev priseljencev se vključi na začetku šolskega leta, nekaj pa tudi med šolskim letom. Vključevanju slednjih sem v prispevku namenil pozornost, saj njihov prihod vpliva na že oblikovano oddelčno klimo, strokovnim delavcem pa predstavlja izziv, kako nove učence čim hitreje vključiti v slovenski osnovnošolski sistem.

Uvod

Osnovna šola Vide Pregarc je ljubljanska osnovna šola v Zeleni jami, to področje že od nekdaj velja za delavsko naselje, kjer živi veliko priseljencev. V šolskem letu 2015/16 je bilo v šolo vpisanih 331 učencev, od tega je 23 učencev s statusom učenca priseljenca, kar predstavlja skoraj 7 % vseh vpisanih učencev. Večina priseljencev v šolskem letu 2015/16 prihaja iz Bosne in Hercegovine, manjši delež s Kosova, Črne Gore in Makedonije, ena učenka pa se je priselila iz Irana.

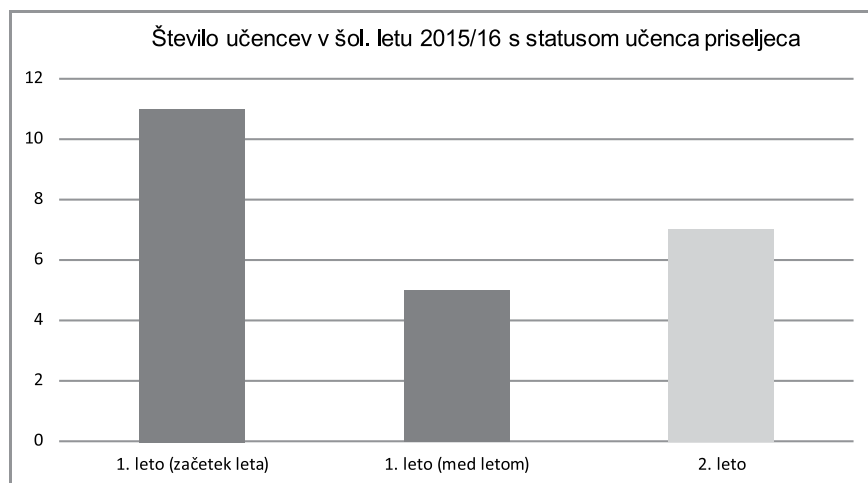
Strokovni delavci se pogosto znajdemo v situaciji, ko se med šolskim letom vključi učenec priseljenec, kar nam lahko prestavlja veliko težavo ali izziv, saj učenci ne znajo govoriti slovensko, pogosto pa ne znajo govoriti slovensko niti njihovi starši. To je problematika, ki je povezana tudi s slabo urejeno zakonodajo (za učence priseljence obstajajo samo smernice, ki so zgolj priporočila), ocenjevanjem učencev priseljencev in finančnimi sredstvi.

Smernice za vključevanje otrok priseljencev opredeljujejo ukrepe na področju vzgoje in izobraževanja za integracijo priseljencev in so uresničitev strategije vključevanja otrok, učencev in dijakov migrantov v sistemu vzgoje in izobraževanja v Republiki Sloveniji (sprejeta na kolegiju ministra maja 2007) kot sestavnega dela nacionalne strategije za integracijo otrok priseljencev. Namenjene so različnim vzgojno-izobraževalnim zavodom, ki izvajajo programe predšolske vzgoje, osnovnošolskega in srednješolskega izobraževanja ter dijaških domov v Republiki Sloveniji. Opredeljujejo predvsem strategije, prilagoditve za delo in načine sodelovanja ter vključevanja otrok in njihovih staršev; vse zato, da bi pomagali vrtcem, šolam in dijaškim domovom pri načrtovanju vzgojno-izobraževalnega dela z otroki, ki se kot državljani drugih držav na novo vključujejo v naš sistem vzgoje in izobraževanja (Smernice za vključevanje otrok priseljencev v vrtce in šole 2012: 2).

Učencem priseljencem, ki se vključijo na začetku šolskega leta, je ponujenih več možnosti za hitrejšo integracijo npr.: tečaji slovenskega jezika na

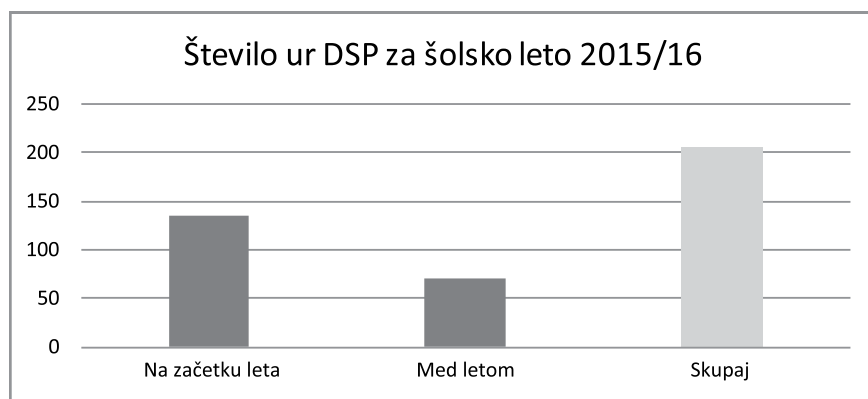

Centru za slovenščino kot drugi/tuji jezik Filozofske fakultete v Ljubljani, hitri tečajji slovenščine pred začetkom pouka v šolah ipd. Če pa se učenci priseljenci vključijo med šolskim letom, je njihova integracija v šolski sistem prepuščena iznajdljivosti vodstva šole in strokovnih delavcev. Na dodelitev ur dodatne strokovne pomoči (DSP) med šolskim letom smo v šolskem letu 2015/16 čakali več mesecev, čeprav smo prošnjo za ure oddali na ministrstvo takoj ob vpisu učencev – za uspešno integracijo pa je bistvenega pomena hitrost.

Graf 1: Prikaz števila učencev priseljencev po letih šolanja za šolsko leto 2015/16 v OŠ Vide Pregarc, Ljubljana; skupaj je vpisanih 23 učencev priseljencev.

Učenci imajo status učenca priseljenca dve šolski leti po vpisu v osnovno šolo, v prvem šolskem letu, v skladu s Smernicami ni potrebno, da so ocenjeni pri vseh predmetih, drugo šolsko leto pa morajo biti ocenjeni (še vedno se upošteva določene prilagoditve ocenjevanja znanja). Pri slovenščini učenci priseljenci običajno prvo šolsko leto niso ocenjeni.

Graf 2: Število ur DSP za učence priseljence v šolskem letu 2015/16; OŠ Vide Pregarc, Ljubljana.

Iz grafa je razvidno, da smo v OŠ Vide Pregarc od MIZŠ za šolsko leto 2015/16 prejeli 205 ur DSP, kar pomeni povprečno nekaj manj kot 9 ur za enega učenca priseljenca. To je premajhno število ur za uspešno vključevanje učencev priseljencev, zato je treba izvajati ure DSP za več učencev skupaj (skupinske ali tečajne oblike).

Pri predstavitvi vključevanja učencev priseljencev med šolskim letom bom izhajal iz svoje dosedanje prakse učitelja slovenščine, izvajalca ur DSP in vodje aktiva za učence priseljence, zato bodo prikazane konkretne dejavnosti za čim hitrejšo in uspešnejšo vključitev.

Vsako leto izvajam ure DSP za učence priseljence, ki so prvo leto vpisani v šolo - od 6. do 9. razreda. V šolskem letu 2015/16 sem izvajal ure DSP za tri učence priseljence, dva učenca sta bila v šolo vpisana ob začetku šolskega leta (iz Bosne in Hercegovine ter Makedonije), en učenec pa se je vpisal sredi šolskega leta (s Kosova). Učenec s Kosova je bil na začetku vpisan v 9. razred (zaradi starosti), vendar smo ga na željo staršev kasneje vpisali v 8. razred in mu s tem omogočili, da se bo eno leto dlje lahko učil slovenščino v osnovni šoli. Težave bi učenec s Kosova imel tudi pri vpisu v srednjo šolo, saj pri slovenščini ne bi bil ocenjen ali pa bi bil ocenjen negativno.

Pomembna je hitrost in aktivnost vseh strokovnih delavcev

Učenci priseljenci so ob prihodu v novo okolje – tudi v novo šolo – pogosto pod velikim stresom, zato jim je treba pomagati. Pomembno je, da pri tem sodelujemo vsi strokovni delavci v šoli.

- Določimo razred/oddelek, kamor učenca vključimo.
- Ravnatelj mora takoj po vpisu učenca priseljenca oddati vlogo za ure DSP na ministrstvo.
- Poiščemo izvajalca oz. učitelja ur DSP, ki naj začne izvajati ure čim prej (najbolje že pred odgovorom z ministrstva, ki ga med šolskim letom čakamo dolgo). Učencu (lahko tudi staršem) predstavimo šolo in šolske prostore v maternem jeziku.
- Svetovalna služba pripravi individualiziran program s spremljanjem napredka, v sodelovanju z razrednikom in izvajalcem ur DSP, ki vsebuje podatke o učencu, morebitne želje učenca in staršev, cilje in standarde, ki naj bi jih učenec dosegel prvo leto šolanja, spremljanje napredka pri posameznem predmetu - od vključitve do konca šolskega leta -, pridobljene ocene, analizo uresničitve ciljev ter končno analizo ob koncu šolskega leta, ki jo oblikuje oddelčni učiteljski zbor in šolska svetovalna služba.

Vsaka šola, ki sprejme priseljene učence oz. dijake, za vsakega od njih izdela individualni načrt aktivnosti, ki vsebuje načrt notranje individualizacije in diferenciacije, program dopolnilnega in dodatnega pouka ter druge ukrepe, tako da upošteva učne in druge potrebe ter specifikko učencev oziroma dijakov, ki pripadajo drugim kulturam (Smernice za vključevanje otrok priseljencev v vrtce in šole 2012: 5).

Priprava oddelka oz. sošolcev

Oddelčna klima je pomembna za počutje posameznika, kar velja tudi pri učencih priseljencih, ki so ob vključitvi v novo šolo prestrašeni in sramežljivi. Z dobro pripravo sošolcev na prihod lahko učitelji novemu učencu olajšamo vključitev v oddelek.

Šole naj razvijajo tudi mreže učne pomoči med učenci ali dijaki (Smernice za vključevanje otrok priseljencev v vrtce in šole 2012: 5).

- Sošolce seznanimo s prihodom novega učenca, predstavimo državo, iz katere prihaja, jezik, ki ga govori ...

- Pripravimo socialne igre za hitrejše vključevanje v oddelek.
- Izberemo učenca, ki bo pomagal priseljencu. Učenca pomočnika izberemo med sošolci v oddelku, ki bi bili pripravljene pomagati, nimajo učnih težav in je pomoč novemu sošolcu izziv. To je odgovorno delo, ki zahteva od učenca pomočnika, da pomaga priseljencu do konca šolskega leta ali dlje. Učenca priseljenca spremlja med odmori v učilnice, sedi ob njem med poukom, mu posoja zvezke, če je bil odsoten ipd. Na ta način lahko oblikujemo mreže učencev pomočnikov.

Strokovni delavci šole

Strokovni delavci šole smo tisti, ki smo prvi v stiku z novimi učenci priseljenci, zato je treba učiteljski zbor takoj seznaniti z njihovim prihodom. Zelo pomembno je sodelovanje med vodstvom, svetovalno službo, vodjo aktiva, učiteljem izvajalcem ur DSP, razrednikom in oddelčnim učiteljskim zborom.

Vodstvo šole in vodja aktiva morata strokovne delavce sproti seznanjati z novostmi na področju zakonodaje.

Naloge vodje aktiva so, da spremlja izvajanje ur DSP, daje navodila učiteljem izvajalcem DSP, skrbi za urejeno dokumentacijo, vodi sestanke aktiva ipd.

Izvajanje ur DSP

Načini izvajanja ur DSP so avtonomna izbira učitelja. Najprimernejši obliki sta individualno izvajanje ur DSP ali pouk v paru, vendar sta zaradi majhnega števila dodeljenih ur ministrstva najpogostejši obliki tečaj ali delo v skupini (npr. učenci istega razreda).

V veliko pomoč so nam spletni prevajalniki (zapis v slovenščini in materinem jeziku priseljenca), slikovno in video gradivo na spletu, učbeniki za slovenščino kot drugi/tuji jezik ...

Pri urah DSP za priseljence uporabljam naslednje učbenike: *Na poti k učenju slovenščine*, *Poigrajmo se slovensko* in *Slovenska beseda v živo*. Poleg učbenikov pa mi je v pomoč spletni prevajalnik, čeprav pogosto ni ustreznih prevodov. Sam sem oblikoval učbenik za delo z učenci Albanci, ki ga uporabljam pri izvajanju ur DSP. Napisan je dvojezično, in sicer v slovenščini in albanščini, jezikovni pregled v albanščini je opravil sodni tolmač za albanski jezik, ki živi v Sloveniji. Bosanski/hrvaški/srbski jezik obvladam pasivno, naučil sem se strokovne izraze za besedne vrste, ločila ipd., kar mi v pomoč pri učenju učencev priseljencev. Pri izvajanju ur DSP, vsaj na začetku, izhajam iz dvojezičnosti, na ta način si učenci stvari lažje predstavljajo in hitreje zapomnijo. Veliko izkušenj imam tudi z delom z odraslimi, saj sem izvajal tečaje slovenščine za odrasle priseljence na RIC-u v Novem mestu.

Sodelovanje z družino

Za uspešno vključitev učenca priseljenca med šolskim letom je pomembna tudi učenčeva družina. Prisluhni je treba njenim željam in jih v največji

meri upoštevati (npr. želje o izbiri poklica, čas izvajanja ur DSP ...). Lahko izvajamo tudi tečaj slovenščine za starše učencev, ki ne znajo govoriti slovensko.

V šolskem letu 2015/16 je ravnateljica pripravila 10-urni tečaj slovenščine za starše učencev priseljencev. Obvestila smo napisali v treh jezikih, in sicer v slovenščini, bosanščini in angleščini. Udeležilo se ga je deset staršev (vsi niso bili prisotni pri vseh urah), temeljil je na učenju osnovnih komunikacijskih znanj v slovenščini in tudi temah, ki so pomembne za starejše priseljence: služba, prošnja za zaposlitev ... Zanimivo je bilo, da se je tečaja z mammo udeležil tudi učenec s Kosova, ki ji je pomagal pri prevajanju, čeprav je bil zelo kratek čas v Sloveniji.

Staršem svetujemo, jih seznanjamo z oblikami sodelovanja s šolo (govornilne ure, roditeljski sestanki), skrbimo za informiranje učencev in staršev (npr. informacije o dnevih dejavnosti, šoli v naravi, ekskurzijah); če je treba tudi v njihovem maternem jeziku.

Zunanja pomoč

Obstajajo različne oblike zunanje pomoči, ki jih ponudimo učencem priseljencem. Osnovna šola Vide Pregarc se povezuje tudi z zunanjimi ustanovami, v Mostah je to Cent' r Most UVP, kjer nudijo pomoč tudi učencem priseljencem z urami slovenskega jezika, pomoč pri domačih nalogah, različne oblike druženja in aktivnega preživljanja prostega časa. Pred začetkom šolskega leta so se vsi naši učenci udeležili uvajalnega tečaja slovenščine na Centru za slovenščino kot drugi/tuji jezik.

Pomoč zunanjih inštitucij koristi tudi učiteljem za lažje delo z učenci priseljenci v osnovni šoli. Več pomoči zunanjih inštitucij bi priseljeni učenci potrebovali tudi izven izobraževanja - za čim lažji prehod v novo kulturno okolje.

Na področju vzgoje in izobraževanja bi strokovni delavci, zaposleni v osnovnih šolah, potrebovali več izobraževanj za delo s priseljenci - tudi tečajev tujih jezikov, pri ozaveščanju kulturnih razlik in sprejemanju drugačnosti, novih pristopov k učenju in poučevanju. Tudi na področju didaktike izobraževanja učiteljev na fakultetah bi morali pozornost nameniti delu z učenci priseljenci, saj smo učitelji, ko končamo izobraževanje, prepuščeni sami sebi in svoji iznajdljivosti oziroma sodelovanju in izmenjavi izkušenj s kolegi.

∇ POVZETEK

V prispevku je predstavljen način vključevanja učencev priseljencev, ki se v slovensko osnovno šolo vključijo med šolskim letom, pri čemer sta za kakovostno vključitev bistvenega pomena hitrost in sodelovanje strokovnih delavcev šole, učenca ter njegovih staršev. Prikazani so tudi konkretni primeri

dela s priseljenci, ki jih izvajamo v Osnovni šoli Vide Pregarc. Pri vključevanju so nam v pomoč Smernice za vključevanje otrok priseljencev v vrtce in šole, na področju zakonodaje pa je velika vrzel, zato bi bilo treba na nivoju države urediti zakonodajo, ki bi olajšala delo strokovnim delavcem v šolah, učencem ter njihovim staršem pa omogočila lažje vključevanje v slovenski kulturni prostor.

Ključne besede: vključevanje, učenci priseljenci, osnovna šola

↘Viri

- Novak, M. idr. Smernice za vključevanje otrok priseljencev v šole in vrtce. Ljubljana, 2012. Dostopno na: http://eportal.mss.edus.si/msswww/programi2012/programi/media/pdf/smernice/cistopis_Smernice_vkljucevanje_otrok_priseljencev.pdf (30. 5. 2016).